

Wasa djurskydds förenings folkskrift. N:o 1.

Huru djurskyddsfrågan afhandlades

i

Kunaby folkskola.

Af

L. L. Laurén,

n. w. ordförande i föreningens styrelse

(Författarens förlag.)

Nikolai stad, F. W. Unggrens boktryckeri, 1878.

1875

Erste Buchführung

Handbuch

J. L. Lamm

Lehrbuch der Buchführung

Leipzig

Verlag von C. F. Winter

Uti Runaby högre folkskola i M. socken woro en dag under förledne hösttermin samlade många gäster. Anledningen dertill war följande: Skolans nitiska lärare plögade hwar fjortonde dag gifwa de äldre lärjungarna till skriftlig behandling något ämne, hwilket de tillsammans skulle utarbete sålunda, att han först med dem samtalade öfwer ämnet och ledde dem till att betrakta detsamma ur flere synpunkter. Sedan ämnet sålunda war behörigen förberedt, fördelades mellan några af lärjungarna i tur ämnets olika delar till behandling, hwareiter följde slutligen den dag, då det sålunda utarbetade ämnet berde uppläsas i skolan af alla dem, hwilka fått sig anwisad någon delaktighet i det gemensamma arbetet. Till detta uppläsningstillfälle plögade läraren inbjuda till skolan af lärjungarnes föräldrar och eljes af församlingens äldre medlemmar några, för att på detta sätt wäcka och underhålla hos allmänheten deltagande för skolan och dess verksamhet.

Den nämnde dagen war den rymliga och glada folkskolefalen uppfylld af talrika gäster. Läraren hade nämligen wänligt latit kalla så många, som salen förmodde inrymma, af ärade församlingabor, emedan det ämne, som lärjungarna den gången hade behandlat, af henem ansågs wara af synnerlig wigt. Det war om människans pligter mot djuren, som lärjungarna hade skrifwit.

Sedan aftnen, (såsom hwarje morgons arbete i skolan,) föregåtts af en böneandakt, framträdde läraren och yttrade till de församlade:

„Åttade församlingsbor! Jag har i dag inbjudit Eder att öfwerwara en uppläsning af ett ämne, som i skolan behandlats, under de timmar, hwilka äro bestämde för lärjungarnas öfwande i att på modersmålet uttrycka sina tankar i skrift. Det ämne, som denna gång utgjort föremålet för deras arbete, är af synnerlig wigt och betydelse. Det är frågan om våra pligter mot de warelser, hwilka tillsammans med oss, menniskor, njuta lifwets gåfwa här på jorden, och hwilka på mångfaldigt sätt gagna och tjena oss.

Det gäller våra pligter mot djuren. Jag behöfwer jäkert icke påminna Eder derom, huru många emot desja sina medwarelser sjicka sig så, som om de alldeles inga pligter hade emot dem, utan ägde rättighet, att behandla dem på hwilket grymt och hjertlöst sätt, som helst. Jag will i detta hänseende anföra blott ett exempel: hästen. Intet djur är för oss nyttigare, intet gör oss flere tjenester än detta ädla djur. Men intet blir otacksammare och grymmare behandladt än just denna menniskans trotjenare. Huru omenskligt och okristligt hästarna af sina ägare behandlas t. ex. på marknader, då de påskas på det gräsligaste sätt af sina rusiga körare, har wäl hwar och en af Eder åskådat, och åskådat med ogillande och fasa, såsom jag hoppas. Men icke blott under rusets inslytande, äfwen eljes behandlas hästen på mångfaldigt sätt illa af menniskan; han öfweranstränges, han bemötes owänligt och med råhet, födes illa, wårdas illa och plågas så, att hans lif är uppfylldt af lidanden och smärtor, till lön för allt det gagn, han bereder sin ägare. Sedan ägaren ej mer tycker sig kunna draga nytta af sin häst, bortbyter han den samma, så att den faller i händerna på en ny ägare, hwilken i sin tur försöker att med hugg och slag aftwinga det arma djuret något gagn, så att icke sällan den grymt misshandlade hästen, under ansträngande af sina sista krafter, stupar

och ger upp andan, ända in i döden försökande att tjena sin omensfliga och råa herre och offrande sitt lif i hans tjenst. Detta är ej blott okristligt, det är omensfligt och grymt. Men ej allenast hästen, äfwen de andra husdjuren behandlas ofta illa, dels af oförstånd och lättfinne, dels af egennytta och råhet. Sådant, käre wänner! borde icke fallet wara hos ett kristligt folk, som gör anspråk på att tillhöra antalet af bildade nationer. Sagen har äfwen numera hos oss jökt sätta en gräns för detta missbruk af människans herrawälde öfwer djuren. Men lagen förmår verka så föga, om icke det allmänna tänkesättet hos ett folk understöder den jamma genom att erkänna det rätta i det, som påbjudes, samt genom att ogilla och beifra alla förbrutelser emot lagen. Det är således nödwändigt, att vårt folk kommer till en lefwande öfwerlygelse derom, att det jätt, hwar på djuren hittills och ännu i dag i allmänhet hos oss behandlas, är både oförnuftigt och okristligt och som sådant klanderwärdt, och att det därför måste utbytas mot ett bättre, människans mer wärdigt. Derwid liksom alltid, äger det lyckliga förhållande rum, att det nyttiga äfwen ligger på det rättas sida, så att ju bättre wi uppfylla de pligter mot djuren, hwilka älligga oss, som människor och kristne; desto större är den nytta och den wälsignelse, som vårt herrawälde öfwer djuren tillskyndar oss.

Detta, ärade församlingsbor, har jag welat på förhand yttra till förklaring, hwarför jag i dag varit så angelägen att se skolan hedrad med ett talrikt besök af Eder. Wi wilja nu skrida till det egentliga målet, som skolan har satt för sitt arbete i dag.

Sedan alla intagit sina platser wände sig läraren till den lärjunge, som satt högst på skolans bänkar. „Anders Norrbacka“ sade han, „låt oss nu höra,

huru du affattat inledningen till det ämne, som wi denna gång afhandla."

Den tilltalade, en fjortonårig gosse med frisk ansigt-färg och kloka, lifliga ögon, uppsteg och började, med en röst, som i början war något darrande och osäker, men allt efter som han läste tilltog i säkerhet och styrka, sedan han hunnit öfverwinna sin blyghet och förlägenhet, med anledning af så talrika åhörare.

"Att Gud är kärleksfull, derom vittnar, utom Hans heliga Ord, skapelsens bok, som ligger öppen för hwarje menniska, som will begagna sitt förnuft, att läsa deri. Allt från det minsta till det största talar der om Skaparens godhet och kärlek på samma gång, som om hans makt och wishet. Från det minsta strå, som växer på marken och det minsta djur, som wi blott med tillhjelp af förstöringsglas kunna skåda, allt till elefanten, bär allt i skapelsen vittnesbörd om Guds kärlek. Himlarna förtälja Guds ära och fästet förkunnar hans händers werk. Profwen och bewisen på Guds kärlek äro i skapelsen oräkneliga. Särskildt har Gud uppenbarat sin kärlek emot menniskan i djurwerlden, ty kreaturen bilda en oräknelig här af beundransvärda tjenare åt henne. Dem alla har Skaparen utrustat så wäl och fullkomligt, att de kunna, hwarje djur på sitt sätt, uppfylla sin bestämmelse, och inlagt hos dem den naturdrift, att de flitigt, troget och kraftigt verka på sitt sätt och på sin plats, hwart och ett. Hwilken här af kreatur, af lefwande warelser i haf, i luft, i jorden och på jorden äro ej upphörligt sysselsatta med werksamhet till det helas fromma, om wi också icke i många fall ännu hafwa lyckats utgrunda, på hwilket sätt hwart och ett af dem uppfyller sin bestämde plats i tingens kedja till befordrande af skapelsens ändamål! Menniskan känner icke ens alla djur till namnet. Hon omgifwes af tjänande skaror, ofta utan

att hon tänker på, hwilka oräkneliga och stora tjänster de göra henne. Hästen arbetar för oss, plöjer våra åkerfält, drager hem timret från skogen för våra boningar, weden för våra eldstäder. förslyttar oss i snabbt lopp från den ena orten till den andra, förer mången gång till hemmet sin herre, som, förnedrad under djuret genom drycken, ej förmår styra hans lopp; och i stridens larm bär han modigt sin ryttare, emot fienden, och anstränger sina sista krafter, att, äfwen då han är dödligt sårad, föra, wid nederlaget, sin besegrade herre undan fiendernas förfölsjeler. Hwem kan tjena mer willigt, troget och oegennyttigt än han! Hornboskapen gifwer oss den sundaste födan i sin mjölk, den stärkande näringen af sitt kött och göder våra åkrar och ängar. Fåret ger oss sin ull till beklädning. Hunden, denna sanna bild af troheten, följer sin herre öfwer allt, huru fattig och föraktad denne än är, jagar upp willebrådet åt honom, warnar honom för fienden, utgör hans sällskap i ensamheten, waktar hans hus och egendom, lyder honom, smeker honom till och med då han af honom misshandlas, kastar sig i dödsfara för honom, uppsöker och röjer hans mördare eller dör af sorg på sin herres graf. Fiskarna, som spritta med sina silfwerfjell i våra tusen sjöar, tjena oss till föda under hwarje årstid. Foglarna, som lifwa med sina sånger skog och mark, gifwa oss med sina dun mjuka kläder, skänka oss i sina ägg och sitt kött stärkande och smaklig föda. Andra djur renja watten för vårt bruk, bereda oss läkemedel, bära oss, då wi äro trötta, utföra för oss, hwad våra krafter icke förmå. Hwem kunde uppräknat all den wälsignelse, som Gud gifwit oss, menniskor i djurwerlden!

Dy ois till gagn har Skaparen egnat denna oräkneliga här af kreatur. Derom säger den heliga skrift: Gud wälsignade menniskorna och sade: Waren fruktsamme och föröker eder och uppfyller

jordena och hafwer henne under eder och råder öfwer fiskarne i hafwet och öfwer fåglarna under himmelen och öfwer alla djur, som kräla på jorden. På detta sätt insatte Gud menniskan till naturens herre och gaf henne rättighet att begagna till sin nytta, såsom medel för uppnående af sin höga bestämmelse, naturen omkring henne.

Men det gifwes ingen rättighet, som icke motsvaras af en skyldighet. Gud, som gaf menniskan frihet, förpligtade just genom denna gåfwa henne, att rätt begagna denna frihet; ty eljes förvandlas friheten till ett slafveri, en trældom under jelsfwissheten och synden. Detta är äfwen förhållandet med den frihet, som menniskan har, att begagna djurwerlden till sitt gagn. Denna frihet får ej missbrukas; det will säga: denna rättighet är begränsad af pligten, att begagna sig deraf så, att begagnandet länder till Guds ära och menniskans sanna wäl. Genom att gifwa oss detta herrawälde öfwer naturen, har Gud bewisat oss sin kärlek. Wilja wi begagna denna rättighet tillbörligen, så böra wi ställa oss kärlekens lag till esterrättelse. Kärleken fordrar genkärlek, och denna skola wi bewisa Gud i vårt förhållande mot djuren. Detta är i allmänhet sagdt; vår pligt mot djuren. Swad dermed är att förstå, skola wi i vår afhandling söka utreda, ty första willeket för att en pligt skall kunna uppfyllas, är kännedomen deraf.

Nu tyftnade uppläsaren. Läraren yttrade derefter: Din inledning, käre Anders! will vara nog lång, men låter förswara sig af ämnets wigt. Du har tydligen welat rätt lifligt framhålla, huru underbart stor och herrlig den werld af djur är, som omger oss till gagn och wälsignelse. För detta ändamål har du äfwen framhållit enskilda exempel. Kanske kunde någon wilja inwända, att du ej lika fullständigt ådagalagt, huru menniskan

har pligter emot djuren just på den grund att hon har rättigheter. Eller med andra ord: kanske har du ej lyckats öfvertyga dina åhörare derom att friheten icke är detsamma, som sjelfwäld, utan att med den sanna och rätta friheten alltid äro förenade band och inskränkingar. Vi skola nu fråga våra ärade åhörare, om någon önskar göra anmärkning mot din inledning".

En uppsteq en gränad man, ordförande i kommunalnämnden i socknen och yttrade: "Vår inledare uttalade den åsigten, att hela djurwerlden war skapad till menniskans gagn och beredde henne mångfaldig nytta. Emot detta påstående skulle wäl mången wilja göra den inwändningen, att detta ej är förhållandet, helst det finnes så kallade skadedjur. Men jag för min del omnämner denna inwändningen, blott för att på samma gång gifwa tillkänna, att jag på den lägger föga wigt. Det är bekant, huru man t. ex. länge ansåg åtskilliga små foglar för särdeles skadliga för våra odlade wårter, men sedermera hafwa forskningen och erfarenheten utrönt, huru gagnande dessa foglar äro, emedan de förtära ett oräkneligt antal insekter, hwilka eljes skulle förstöra våra skördar, så att den beskattning, som de pålägga våra jordfrukter, blott utgör en ringa aflöning, i födoämnen, för det stora gagn, de göra oss! På samma sätt förhåller det sig utan twiswel med många andra lefwande wareser dem wi räkna till skadedjur; att wi ej ännu känna och förmå uppskatta den wigtiga bestämmeelse, de uppfylla i naturens stora hushållning, efter Skaparens allwisa råd. Vi se blott den enstaka skada, som de nu och då förorsaka oss, hwilken ofta kan wara stor och smärtsam nog, men förmå ej se in i naturens hemliga werkstad så djupt, att wi finna deras helsobringande werksamhet der. Men den, som wet, huru sjelfwa stormarna och owäderen rensa luften och undanröjja dödsbringande hinder

för lifwets fortware för menniskor och djur, byjer alldeles intet twiswelsmål derom att ju icke allt, som Gud skapat, befordrar på ett eller annat sätt det helas och dermed äfwen menniskans högsta wäl." Dermed är lifwäl ingalunda förnekad menniskans rättighet att jaga och utrota de i. t. skadedjuren, liksom hon har rättighet att slagta djur, för att lifnära sig af deras kött. Men äfwen wid jagten på och utrotandet af skadedjuren, är det heunes pligt, att undwika allt undwiltigt plågande, all uppsätlig grymhet mot dem.

Då kommunalstyrelsens ordförande tystnade, tackade läraren honom för det värdefulla bidrag till ämnets afhandlande, som han gifwit, genom att göra och på samma gång bemöta en så wigtig inwändning, som den om djurwerldens allmänna nytta i skapelsens stora hushållning, menniskoslågtet till fromma.

Derefter wände sig läraren till den andra lärjungen i klassen och uppmanade honom att meddela, hwad han författat, såsom början till den egentliga afhandlingen.

Skolans andra lärjunge i ordningen lät icke länge wänta på sig, utan uppsteg och höjde rösten, så mycket han förmådde, enär han af naturen war låg mäld och hade en flen wärt. Hans namn war Gustaf Smedslund. Han läste följande:

"Redan i inledningen hafwa wi nämnt, att det war i allmänhet jagdt menniskans pligt mot djuren, att bemöta dem kärleksfullt och begagna sig af herawäldet öfwer dem så, att hon dermed ådagalade sin tacksamma genkärlek till Gud, som hon har att tacka för sitt wälde i naturen. Men då det mången gång lärer till den rätta uppfattningen af en pligt, att framställa, huru beskaffadt ett pligtwidrigt förhållande är, wilja wi till aldra först lemna en kort teckning af det sätt, hwarpå ganska många menniskor uppföra sig mot djuren. Härwid wilja wi företrädeswis fästa

vår uppmärksamhet wid de djur, hwilka stå menniskan närmast, wid de så kallade husdjuren.

Att menniskan har några pligter att uppfylla mot djuren, skulle man ingalunda tro, om man bedömer förhållandet af det beteende, som i allmänhet af henne iakttages mot creaturen. Redan från barndomen vänjer sig mången att med grymhet behandla dem. Skynliga barn finna ett grymt nöje uti att misshandla djur, att pina och på rysligaste sätt lemlästa och döda t. ex. fogelungar, att jaga, slå och stenkasta får, hundar, swinkreatur och boskap, att beröfwa flygande insekter deras wingar m. m. Och det är bedröfligt att omtala, det så föräldrar och äldre personer beifra och bestraffa barnens och ungdomens brottsliga uppförande i detta hänseende, ehuru det är lätt att inse, huru sinnet förwildas och wördnaden för lifwets helgd utrotas hos de unga, när de så från späda år vänja sig wid, att så grymt behandla och till och med aflifwa lefwande warelser. Många, som i fullwurna år blifwa mandräpare, hafwa i barndomen varit djurplågare och under det ostraffade utöfwandet af djurplågeri af grymmaste art want sig wid att ringakta lifwets dyrbara gåfwa, hwilken är hwarje warelse så kär. Man borde besinna, att som man vänjer sig i barndomen låter man ej af, när man blir gammal.

Men det är ej blott tanklösa, lätt sinniga och illaartade barn, som grymt och illa uppföra sig mot djuren. Många, måhända de flesta äldre personer iakttaga icke mot dem ett bättre uppförande. Huru många wånwårda ej sjelfwa husdjuren, hwilkas mångfaldiga nytta för menniskan dock är så i ögonen fallande! Wallhjonnen jaga korna med hugg och slag till och ifrån betesmarkerna. Ringa ans och wård kommer dem till del; i det mörka sähuset få de stå i smuts och wantrifwas den långa wintern om, emedan de jan ej ids

rykta dem behörigen. De arma djuren swältfödas ofta så, att det finnes orter, der korna om wären äro så utswultna och förswagade, att de måste upplyftas och endast med möda kunna släpa sig ut på betet. Långt in på sena hösten och alltför tidigt om wären drifwas de ut på bete, utan afseende på, huru de lida af den kalla wäderleken. Huru omensfligt är ej detta och huru oförståndigt tillika; emedan detta swältfödande, denna brist på rykt och trefnad i ladugården, detta allt för långwariga betande ute på marken i hög grad minskar den afkomst, creaturens egare eljes af dem skulle kunna påräkna. Men hwad skall man säga om all den misshandel, för hwilken den ädla hästen är ett offer i vårt land? och likwäl är det synbart, att han sätter stort wärde på den tillgifwenhet, hwarmed han behandlas, att han glädjer sig deröfwer och trifwes wäl deraf. Man ser, huru hästen blir orolig, rädd och ängslig, när en hård och wäldsam husbonde kommer i stallet, blott deraf, att hans steg höras och igenkännas af djuret. Deremot märker man ock, huru hästen tillkännager synnerlig glädje, när någon nalkas, som bemöter honom med godhet och ömhet. Huru ofta anstränges ej hästen utöfwer sina krafter, utan att tvingande nöd ens är för handen. Huru ofta är det ej med hugg och slag, ej blott med piske utan äfwen med störor, i stället för med uppmuntringar och med wänliga ord, som hästen förmås att uppbjuda all sin förmåga att framsläpa sitt mången gång alltför tunga last. Den lödriga hästens swett och rökande ånga är en anklagelse, öfwer den obarmhertiga, som utan nöd drifwer honom till ett öfwermått af ansträngningar. Denna tysta anklagelse uppstiger till Guds tron, som deri förnimmer det ädla djurets stumma suckan och klagan. Att söka teckna den upprörande tafsan af alla de misshandlingar, som hästen underkastas på marknader och bytesplatser, är alltför

motbjudande; wi skola derföre alldeles icke anställa ett sådant försök. Det finnes wäl ingen äldre person, som besökt en marknad, utan att äga härom en blott alltför sorglig kännedom, om han ej sjelf utöfwar eller gillar det affskywårda djurplågeriet. Swilken marknad förgår utan att någon häst stupar efter öfweransträngning eller misshandling.

Wi wända oss bort från den upprörande tanken på den grymhet, som menniskorna utöfwa på djuren i allmänhet, för att påminna om, huru fjerran ett sådant förhållande från menniskans sida ligger från pligstens wäg. Djuren böra betraktas såsom verk af Guds händer, stående under Hans beskydd och warande hans egendom, som han af synnerlig godhet lemnat oss att — begagna. Med andras egendom måste wi handla försigtigt. Egaren skall utkräfw den af oss tillbaka och lærer ingalunda förbise, om wi orätt använda den samma. Wi hafwa att afgifwa råkenkap äfwen öfwer, huru wi behandlat djuren. Ofta är det ett förderfwadt hjertas ondskå, som utgjuter sin bitterhet mot dessa. På dem tycker man sig straffløst kunna utgjuta sin wredes skålar, uttömma all sin galla. Tjenaren eller tjenarinnan, som husbonden tillrättawisat, hämnas på de oskyldiga husdjuren genom att misshandla dem; husbonden eller matmodren, som haft någon ledsamhet, låta sitt onda lynne få luft genom att slå och sparka gårdshunden, illa behandla kor och hästar o. s. w. Djurplågeriet har sålunda ofta sin källa i ett elakt hjertas onda pöl. Någon gång kan det äfwen vara obetänksamhet, särdeles hos yngre personer. Ofta är det äfwen ett givigt sinnelag, som förorsakar wanwård, swält och öfweransträngning af djurens krafter. Detta är wäl ofta fallet i städer, der åfarena af winningslyftnad utöfwa ett grymt djurplågeri.

Men hwad helst det nu är, som ger anledning till djurplågeri, ware sig kitslighet, lättfömmighet, obetänk-

samhet, wrede, begär att plåga, högmod eller vinningslystnad — alltid är det en swår pligtförgätenhet från den menniskas sida, som dertill gör sig skyldig."

Här tystnade den unga uppläsaren och nedsatte sig. Sedan eleven slutat sin läsning, uppstod en stunds tystnad och hwila. Derunder fällde en af de närvarande, församlingens aftade nämndeman, följande yttrande:

I fråga om djurens misshandlande hade det kanst warit skäl ontala trenne sorgliga förhållanden, hwilka ej så sällan äro att beklaga i vårt land. Det första är det, att, när någon jordegare finner på sin odlade och behörigen fringgärdade mark främmande kreatur betande, han ej sällan blir så wred, att han jagar ut kreaturen på det wåldsamaste sätt, slående dem med störrar och stafrar, ja, t. o. m. med knif och yxa. Det händer ej sällan, att ett sålunda misshandladt kreatur tagit sådan skada att ägaren måste nedslagta det. I hwarje händelse, ware sig att kreaturen utan ägarens förwållande kommit in på orätt och olofligt bete eller att det skett med dennes wett och wilja, är dock kreaturet oskyldigt, och des misshandlande således en oförlätlig grymhet. Det finnes, gunås, ej sällan så låga och hämdgiriga personer, att, när de ej kunna eller wåga annorlunda utöfwa sin hämd på dem, som de hata, de på betesmarken uppsöka dessas kor och hästar, knifbugga och lemlästa dem på det mest barbariska sätt. Man har i tidningar läst om hästar, som befunnits döda, fastbundna wid ett träd, så att de nödgats — swälta ihjäl; andra, som blifwit synbarligen lefwande brända eller sladda. Man ryser wid tanken på, att sådan nedrighet och låg hämdlystnad skola finnas i någon människobarm. Syckligtwis höra sådana nidingsdåd till sällsyntare brott; men deras tillwaro wisar, hwart djurplågeriet leder, om det ej äfwen i sina lindrigare stegnader blifwer före-

mål för allmänt ogillande, beifrande och fördömande. Det tredje förhållandet är det sorgliga, att resande, äfwen sådana, hwilka tillhöra de högre samhällsklasserna, när de begagna skjutshästar, ofta föra så omenjfligen hårdt, att hästen derwid plågas på det obarmhertigaste, ja till och med någongång stupar. Ett sådant olagligt åfande är så mycket klanderwärdare, som derigenom ett dåligt exempel gifwes allmogem och det innebär ett slags ursäkt för hästbytarnas nidbragder.

Den ärade och erfarne mannens ord bidrogo, att öka det ogillande af djurplågeriet, som allaredan i åhörarkretsen gjort sig gällande, såsom synbarligen de aldra flestas, om man ej wägar säga, allas åsigt i saken.

Sedan man egnat en qwart timme åt hwila och wedertwäckelse började läraren åter sålunda: "Sedan nu twenne af mina lärjungar behandlat ämnet, och den sednare af dem skildrat, huru pligtförgätet menniskorna oftaft bete sig mot djuren, hwilka dock äro att betraktas, som Guds egendem, of anförtrodd endast till begagnande och för hwilken räkenskap af Gud skall utkräwas, hafwa wi allaredan hunnit långt in i wårt ämnes sjelfwa afhandling. Genom att framhålla det pligtwidriga uppförandet, hafwa äfwen antydningar kunnat gifwas, hwari det pligttrogna beteendet mot djuren uppenbarar sig. Wid fördelningen af ämnet hafwa wi derför också åt de återstående afhandlingarne lemnat endast korta uppgifter. Jag hoppas derför, att mina ärade åhörare ej skela tröttna, om jag bifogar ännu några ord, rörande hästens misshandlande. Det är ett eget förhållande med hästen, hwilket ger upphof till mycken grymhet mot detta ädla djur. Andra kreatur, som på något sätt blifwit mindre tjenliga till arbete, wårdar man och sköter omsorgsfullt, för att efter deras slagtande, använda

dem till näringsmedel. Men med afseende på hästen råder den besynnerliga fördomen, att man i vårt land ej vill äta dess kött, ehuru det är både wälsmakande och helsosamt, och ehuru hästen är ett af de mest renliga djur. Detta är en högst beklaglig fördom; ty detta ger anledning till, att man, af egennytta, brukar hästen, tills han blir orkeslös, blir endast skin och ben, och ju mindre arbete han orkar förrätta, desto sämre blir han wärdad och födes han. Det arma djuret får således slita ondt och plågas till döds, endast för en dåraktig fördoms skuld. I utlandet förstår man sig allaredan på att bezagna hästkött till föda, och hästslaktare finnas i de flesta större städer, men i vårt land skulle mången vara dåraktig nog att heldre swälta ihjäl än äta hästkött. I ett land, der miswärtår ej sällan härja, borde man af nöden lära sig, att icke förakta hästkött, lifaså litet, som många andra födoämnen, hwilka man nu af ofkunnighet och fördom lemnar obezagade. Mätte rätt snart den påpekade fördomens of bytas, och deras bemödanden krönas med framgång, hwilken i vårt land äfwen försökt bekämpa fördomen att ej äta hästkött! —

Ett doft mummel bland åhörarne wisade, att talarren här stött på ett ömtåligt ämne. Så stor är fördomarnas makt! Det „orena“ swinets kött är en läckerhet, men den snygga och renliga hästens wämjes man wid, blott när man tänker derpå.

Då läraren warseblef det misshag, hans åsigt wäckt hos en del af de närwarande, tillade han leende. „Sag fruktat, att det, som jag sednast yttrade, icke föll alla mina åhörare, som man säger, „på läppen“. Men ett gammalt ordspråk säger, att „om smaken skall man ej twista“. Sag hoppas, att någon fördomsfri wärdinna i en nära framtid skall på kalasbordet framjätta en behagligt doftande — häststef. Och för min del skall jag, om jag har nöjet wara

närvarande som gäst, med tacksamhet förtära min andel af steken. Smellertid är hästköttets behöriga värderande en ganska vigtig sak; hvarför jag vågar lägga den våra rasfa, tänkande och hushållsaktiga matmödrar på hjertat. Utminstene böra våra husmödrar vara så omtänksamma, att de begagna hästens kött till föda åt swinkreatur, soka åt dessa loppa derpå och annorlunda gifwa det dem till föda; äfwen åt höns stall hästkött kunna med fördel ges. Sålunda kan hästens kött bli af god nytta i hushållningen. Men låt oss nu så höra, Carl Storgård, hwad du har att säga om människans pligter mot djuren.

Den tilltalade lärjungen steg nu upp i sin tur och läste, med klar röst, följande:

„Huru pligtförgäta många, många menniskor uppföra sig mot djuren, är förut omtaladt. Wi skola nu försöka tillse, huru den, som känner och iakttagit sina pligter emot kreaturen, förhåller sig och huru wi alla borde i detta afseende förhålla oss. Men då ämnet är så widt omfattande, ärna wi inkränka oss hufwudsakligen till behandlingen af de egentliga husdjuren. Dermed wilja wi icke hafwa sagdt, att icke menniskan äfwen mot de öfriga djuren har dyrbara pligter att uppfylla, och att det gifwes tusende sätt för en pligtrogen och ömsinnad menniska, att utöfwa dessa pligter. I förbigående will jag blott nämna om det skydd, som kan och bör beredas småfoglarna och om de älskliga omsorger, man kan skänka dessa nyttiga och glada wareser, genom att sörja för lämpliga bon åt dem, för deras föda o. s. w. Hwad af menniskan genom sådana omsorger utsås, gifwer henne på mångahanda sätt en riklig skörd. I detta afseende bör ej lägst och minst värderas det helsesamma inslytande, som ett sådant wänligt och kärleksfullt beteende mot de små djuren utöfwar på wårdarens

eget hjerta, hans lynne och hans förtäring att tänka och känna. Ingen kärlekens handling blir obelönad af kärlekens Gud, till hwilken forpungarna ej förgäfwes ropa, Han, som har föda åt foglarna „under himmelen, ehuru de hwarken jä eller skära upp eller församla i ladorna“.

De pligter som menniskan har mot djuren, anse wi oss kunna sammanställa i tre hufvudpunkter. Först är det vår pligt, att vårda dem och behandla dem wäl, gifwa dem tillräcklig föda och hwad annat, som för dem erfordras till ett lyckligt lif. För det andra böra wi wisa dem ömhet, godhet och tillfredställelse, så att de i oss se wänner och icke fiender. För det tredje böra wi aldrig anstränga dem öfwer förmåga eller plåga dem med hård pådrifning.

Att arbetaren är sin lön wärd, är en allmänt känd sanning, som hwarje arbetare will se tillämpad på sig. Och redan i Gamla testamentets tid war det föreskrifwet, att icke binda munnen på oren som tröstar, utan tillåta honom tillfredsställa sin hunger genom upphemtande af några bland de fallande kornen. Då husdjuren arbeta för oss, är det vår pligt att åt dem gifwa och anskaffa föda, att förkunna dem tid att tillfredsställa sin hunger och törst, äfwen böra wi sörja för allt, som, så mycket deras natur fordrar, hör till ett lyckligt lif. Den, hwilken ej i detta hänseende, bryr sig om pligtens föreskrifter, borde åtminstone hörjamma den egna nyttans bud. Blott om husdjuren så det de behöfwa till sina krafter fulla bibehållande kunna de behörigen förwänta sitt arbete, uppfylla hwad man af dem wäntar och önskar till ägarens fromma. Den skada, som den pligtförsumlige eljes förorsakar sig sjelf, är mången gång större än hon kan eller will beräkna, eller ens tro. Hwaruti en god och nödig

wård af husdjuren består, kan här ej utredas, utan få wi i detta fall hänwisa till flere skrifter i ämnet. hwilka är otillgängliga på swenska språket, utgifna af erfarna och funskapsrika personer. Det wore säkerligen en nyttig och nödwändig sak för hwarje jordbrukare, att hafwa en liten boksamling af skrifter i ladugårdsfötsel, hästfötsel m. m.

Med ledning af af dessa skulle ej blott sådana handlingar af djurplågeri och sådana dertill ledande försummelser undwiskas, till hwilka man gör sig skyldig af okunnighet, utan äfwen den bästa nytta skördas af husdjuren."

"Nu" sade läraren och pekade på en gosse, som satt midt i klassen af de äldre lärjungarna, "är det din tur, Simon Back, att framträda och uppläsa det, som du skrifwit om människans pligter emot djuren.

Simon Back skyndade sig att efterkomma den älskade lärarens uppmaning och läste följande:

"Den andra sammanfattningen af våra pligter mot husdjuren kunde uttryckas sålunda att wi böra bewisa dem vår tillfredsställelse, så att de betrakta oss, icke såsom sina plågoandar och fiender, utan som wänner.

Det är icke minsta twiswel underkastadt, att husdjuren känna glädje och smärta, känna sig lyckliga eller olyckliga af den behandling, som kommer dem till del fran ägarens eller wårdarens sida. De kreatur trifwas wäl, som wänligt behandlas af sina ägare och wårdare. Korna t. ex. äro mycket ömtåliga djur, som lida af täta ombyten af wårdarinnor, och de gengälda med ymnigare mjölk den mjölkandes wänliga smekningar och tilltal. Mången ko, som åtnjuter rikligare föda men behandlas med owänlighet, ger sämre afkastning i den rika bondens ladugård än den fattiga inhysingens enda ko, som dennes hustru har att gifwa wida mindre föda men deremot egnar wänliga ord

och behandlar, ömt och — kärleksfullt. Men på intet husdjur ser man wäl tydligare, hwilket inflytande det bemötande, som det från människans sida erfar, utöfwar än på hästen. Den kärlek, som araben hyjer för sin häst, är werldskunnig, men också har den arabiska hästen just genom denna kärleksfulla behandling, hans herre skänker honom, fått sådana utmärkta egenskaper, att de wäcka beundran och häpnad. Behandlade af sina herrar som wänner och kamrater, omhuldade af dem, deras hustrur och barn med otaliga wänliga omsorger, blifwa deras hästar så förståndiga, sina herrar så tillgifna, att benämningen: osjäligt djur knappt på dem kan användas. I stället för att söka widlöftigare utveckla den pligt mot husdjuren, som nu är i fråga, wilja wi, genom exempel, taget ur den arabiska hästens historia, om man får begagna detta uttryck, wisa, huru rik skörd man får uppsåra, om man utsår ett kärleksfullt, wänligt uppförandes goda såd i sin behandling af våra trogna tjenare, bland djuren. En fransysk skald och berömd statsman, som gjorde en resa till det heliga landet, berättar följande märkwärdiga händelse. „De fria araberna anse det icke för ett brott utan för en tillåten frigsbragd, att öfwerfalla karawaner, som färdas genom öknen och att plundra dem. En arab och hans stam hade på detta sätt anfällt i öknen en karawan, som kom ifrån Damascus. Segern war redan wunnen, och araberna wore slyssfatta att lasta på sina hästar det rika byte, som de gjort, då en trupp af ryttare, som paschan eller turkiska guvernören i Acre hade utskickat för att möta och ledsaga karawanen, oförmodadt anföll araberna, dödade många af dem, gjorde de öfriga till fångar, och sedan de bundit dem, förde dem med sig till Acre, för att skänka dem åt paschan till slafwar. En af dessa araber, som hette Abu-el-March, hade fått en kula i armen under striden. Emedan

hans jär ej war dödligt, hade de turkiska ryttarne bundit honom på en kamel, och sedan de tagit hans häst, förde de häst och herre med sig. Afstonen före den dag, då de skulle framkomma till Acre, woro de lågrade med sina fångar i en bergsstrakt. Den järade araben hade sina händer bundna tillsammans på ryggen med en läderrem och låg utsträckt nära det tält, i hwilket turkarna sofw. Under natten, medan han låg waken för smärtan i sitt jär, hörde han sin häst gnägga, bland de andra hästarna, som stodo tjudrade kring tältet, efter österlänningarnes bruk. Då han ej kunde motstå begäret att ännu en gång tala med det trogna djuret, som warit hans kamrat för hela lifwet, släpade han sig mödosamt, med tillhjelp af händer och knän, ända fram till sin häst. „Stadars wän,“ sade han till honom, „hwad skall du göra bland turkarna? Du skall stå fången i ett stall bland en paschas hästar; qwinorna och barnen skola ej mer hemta dig kamelmjök eller mjök i handen. Du skall ej mera fri, som vinden, springa i öknen eller klyfwa med din mahn Jordans watten. Om jag är slaf, må du blifwa fri! Gå till ditt tält, som du känner, säg min hustru, att Abu-el-March ej skall återkomma mer, och stic ditt hufwud in mellan tältets förhängen, för att slicka mina små barns händer.“ Medan araben talade detta, afsnagade han med tänderna det rep, af gethår, hwarmed araberna tjudra hästarna. Djuret war fritt, och hwad gjorde det då? Seende sin herre järad och bunden wid sina fötter, förstår det trogna och kloka djuret, med sin naturdrift det, som ingen tunga kunde säga det. Hästen nedsänkte hufwudet, nosade på sin herre, och fattande med tänderna i den lädergördel, som araben hade kring lifwet, upplyste han sin herre, begaf sig af i galopp, allt jemt bärande sin dyrbara börda och kom så fram ända till arabens tält. Sedan han hunnit hemmet och nedlagt sin

herre på sanden sakta wid hans hustrus och hans barns fötter, nedföll det ädla djuret af ansträngning och gaf upp andan. Hvilken trohet och hwilket förstånd ådagalade icke denne arabiska häst! Huru vitt belönade han. ej sin herres mot honom ådagalagda vänlighet och förtrolighet!

Efter dessa rörande exempel på broderligt förhållande mellan menniskan och ett af våra förnämsta husdjur, hästen, tro wi, att intet behöfwer tilläggas om pligten att bemöta djuren med vänlighet och wisa dem vår belåtenhet med och erkänsla för deras goda tjänster mot oss.

Swad den tredje och sista sammansfattningen af pligter mot husdjuren beträffar, att icke öfweransstränga dem, innefattas denna redan i pligten, att värda dem wäl, hwilken framställdes till först.

Sedan wi nu fullständigt söft afhandla vårt förelagda ämne, tillägga wi endast några ord till ett godt slut, som man säger. Djurplågeriet affkys numera i alla de länder, hwilka göra anspråk på, att räknas till den kristna och bildade werlden. Men ehuru djurplågeriet är föremål för alla sannt kristliga människors affky, är det dock en bedröflig sanning, att i alla länder djurplågeriet har sina utöfware. I de flesta länder har den borgerliga lagen trädt emellan djuren och deras plågåre och med straff belagdt grymhet mot de förstnämnda. Afwen wi hafwa en lag (af den 20 juni 1864), som med böter från 10 till 200 mark, hotar dem, hwilken i behandling af egna eller andras kreatur wisar uppenbar grymhet. Men då lagarna utan goda seder äro maktlösa, hafwa samwetsgranna människor i många länder och afwen i vårt dyra fosterland bildat sig föreningar till motarbetandet af djurplågeriet. Genom ord, efterdöme, utgifwande af skrifter,

och andra medel, hwaribland befriandet af brott mot lagen till djurens skydd, söka de motarbete den myckna grymhet, som mot djuren föröfwas.

Läraren wände sig nu till åhörarne och sade:

„Åttade församlingsbor! Mina gossars och mitt gemensamma arbete hafwen I nu afhört till slut, och jag tackar Er för den wänliga uppmärksamhet, I lånat densamma. Om I kunnat gilla de åsikter, som wi sökt uttala och förjwara, fördrifstar jag mig till följande uppmaning: Låtom oß i denna sacken så allmänt som möjligt, ansluta oß till djurskyddsforeningen i Wasa och ingå som medlemmar i densamma!

Gifwe Gud, att denna och andra djurskyddsforeningar måtte kunna lägga grunden till ett, ett kristligt folk wärdigt behandlingsfätt af djuren, i vårt dyra fosterland!“

1884 01 26 14

